

ПРО ЗНАХІДКУ СКАРБУ СЕРЕДНЬОВІЧНИХ МОНЕТ НА ТЕРИТОРІЇ МІСТА ЛЮБОМЛЬ В 1959 РОЦІ

На північній околиці м. Любомль на високій місцевості, під час зняття бульдозером весною 1959 року верхнього шару ґрунту на території цегельного заводу було виявлено посудину зі срібними середньовічними монетами. Невідомо на якій глибині, в якій посудині знаходився скарб, та яка кількість монет була в ньому. На цій території до XVI ст. знаходився Свято-Іллінський монастир.

Цікава сама історія скарбу. Частину монет тоді взяли робітники заводу, основну ж частину забрав додому бульдозерист, який виявив знахідку. Пройшов деякий час і в будинку бульдозериста відбулася пожежа. Коли сусіди почали виносити все з хати, хтось виніс каструлю повну монет. Монети всі були срібними, не окислені, великих і малих розмірів. Тоді молодь перестала тушити пожежу і накинулась напихати монети в кишені. Частину скарбу господар забрав, а інша частина розійшлась серед присутніх. Протягом півроку значна частина учнів носила в кишенях десятки монет.

Автору на той час було 11 років і він вже цікавився нумізматикою. Різними шляхами вдалось придбати більше сотні монет. У нас тоді в школі був гурт колекціонерів і ми між собою називали ці монети «з пожежі». На сьогодні майже всі вони збережені і передані на тимчасове зберігання в Любомльський краєзнавчий музей. Загальна кількість монет – 98 штук.

В скарбі були монети Австрії, Нідерландів під владою Іспанії, Голландської республіки, Речі Посполитої, німецьких земель та ін. Серед монет – талери, півталери, чвертьталери, тимфи, орти, шестигрошовики, трьохгрошовики, крейцери. Найстаріша виявлена автором монета – талер архієпископства м. Зальцбург 1559 року. Наймолодшою монетою є 3 крейцери 1711 року. Можна припустити, що скарб був закопаний в 20-ті рр. XVIII ст., адже початок цього століття був дуже неспокійний і через цю територію проходили війська різних країн.

Скарб цікавий тим, що між однотипними монетами, були монети різних монетних дворів і медальєрів. Серед них є монети Львівського монетного двору. Частина монет виготовлена із низькопробного срібла. А на польському тимфові (злотувці) був напис латинською мовою: «Вартість цієї монети надає спасіння держави, що дорожче ніж вартість металу». Реальна вартість цієї монети на той час була всього 12-15 грошів.

Сам скарб середньовічних європейських монет у м. Любомль є цінною знахідкою для вивчення грошового обігу на території району.

Нижче подано зображення і опис монет, які збереглись зі скарбу.

1. Зварич В. Шуст Р. Нумізматичний довідник. - Тернопіль, 1998 р. - с. 362.
2. Шапошніков В. Чотири етапи діяльності монетного двору у Львові (1656-1663) // Львівські нумізматичні записки. – Львів, 2004. - №1 – с. 18-31.
3. Рябцевич В. Нумізмати́ка Беларусі. – Мінск, 1995.
4. Спасский И. Талеры в русском денежном обращении 1654-1659 годов. – Ленинград, 1960.
5. Parchimowicz J. Monety polskie od Władysława IV (1633) do 1916. – Szczecin, 2008.
6. Котляр М. Нариси історії обігу й лічби монет на Україні XIV-XVIII ст. – Київ, 1981.
7. Какареко В. Шталенков И. Монеты Великого княжества Литовского (1492-1707) – Минск, 2005.

Табл.1.

Священна Римська імперія

1. Флорин (гульден) часів Фердинанда III (1637-1657). Емдем – вільне імперське місто. Без датування. Вага – 19,39 г. Ø – 41,4 мм.
2. Флорин (гульден) часів Фердинанда III (1637-1657). Емдем – вільне імперське місто. Без датування. Вага – 19,45 г. Ø – 41 мм.
3. 3 крейцери. Фердинанд II (1617-1619). Король Чехії. HR. 1617 р. Вага- 1,70 г. Ø – 20,8 мм.
4. 3 крейцери. Фердинанд II (1619-1637). 1628 р. Вага- 1,70 г. Ø – 20,8 мм.
5. 3 крейцери. Фердинанд II (1619-1637). 1630 р. Вага - 1,41 г. Ø – 20 мм.
6. 3 крейцери. Фердинанд III (1637-1657). 1638 р. Вага - 1,77 г. Ø – 22 мм.

Табл.2.

Нідерланди під владою Іспанії:

1. Патагон (альбертусталер). Альберт і Ізабелла (1599-1621). Провінція Брабант. Без датування. Вага -27,6 г. Ø – 42 мм.
2. Патагон. Філіп IV (1621-1665). Провінція Брабант. 1622 р. Вага -27,62 г. Ø – 43,5 мм.
3. Патагон. Філіп IV (1621-1665). Провінція Брабант. 1638 р. Вага -27,17 г. Ø – 42,7 мм.
4. Патагон. Філіп IV (1621-1665). Провінція Фландрія. 1660 р. Вага -26,50 г. Ø – 43 мм.
5. Напівпатагон (1/2 талера). Альберт і Ізабелла (1599-1621). Провінція Брабант. Без датування. Вага –13,59 г.; Ø – 37 мм.
6. Напівпатагон (1/2 талера). Філіп IV (1621-1665). Провінція Брабант. 1633 р. Вага -14,17 г. ; Ø – 36 мм.
7. Напівпатагон (1/2 талера). Філіп IV (1621-1665). Провінція Брабант. 1634 р. Вага -13,85 г. ; Ø – 35,3 мм.
8. Напівпатагон (1/2 талера). Філіп IV (1621-1665). м. Турне. 1653 р. Вага -13,62 г. ; Ø – 35,5 мм.
9. Чвертьпатагон (1/4 талера).). Альберт і Ізабелла (1599-1621). Провінція Брабант. Без датування. Вага -6,24 г. ; Ø – 29,8 мм.
10. Чвертьпатагон (1/4 талера).). Альберт і Ізабелла (1599-1621). Провінція Фландрія. Без датування. Вага -6,66 г. ; Ø – 30,7 мм.

Табл.3.

Австрія

1. Талер. м. Зальцбург(архієпископство). Михаїл фон Кенбург (1554-1560). 1559 р. Вага -27,83 г. Ø – 40 мм.
2. 15 крейцерів. Леопольд I (1657-1705). Монетний двір м. Відень. Монетний майстер – АндреаЦетто. 1663 р. Вага – 6,31 г. Ø –29,8 мм.
3. 15 крейцерів. Леопольд I (1657-1705). Монетний двір м. Кремніца (Угорщина). 1680 р. Вага – 6,37 г. Ø –31,2 мм.
4. 3 крейцери. Фердинанд Карл (1647-1662). 1655 р. Вага – 1,44 г. Ø –20,6 мм.
5. 3 крейцери. Леопольд I (1657-1705). Сілезія. Монетний двір – Вратіслав (Вроцлав). S.H.S. (Соломон Хаммершмідт). 1666 р. Вага – 1,59 г. Ø –20,8 мм.
6. 3 крейцери. Леопольд I (1657-1705). Монетний двір – Галл. 1668 р. Вага – 1,39 г. Ø –20,6 мм.
7. 3 крейцери. Леопольд I (1657-1705). Монетний двір м. Відень. Монетний майстер – ФранцФабер. 1672 р. Вага – 1,47 г. Ø –21,6 мм.
8. 3 крейцери. Леопольд I (1657-1705). Монетний двір – Галл. 1689 р. Вага – 1,28 г. Ø –20 мм.
9. 3 крейцери. Леопольд I (1657-1705). М.М.В. (Медальєр Мартін Максиміліан Вацкерл). 1693 р. Вага – 1,47 г. Ø –21,6 мм.
10. 3 крейцери. Карл II фон Ліхтенштейн (1664-1695). АрхієпископствоОломоуц. S.A.S. 1695 р. Вага-1,77 г. Ø –21,г мм.
11. 3 крейцери. Леопольд I (1657-1705). Сілезія. Монетний двір – Вратіслав (Вроцлав). М.М.В. (Медальєр Мартін Максиміліан Вацкерл). 1695 р. Вага – 1,85 г. Ø –22 мм.
12. 3 крейцери. Леопольд I (1657-1705). Сілезія. Монетний двір – м. Брег. С.В. (Христофор Бретшнайдер). 1696 р. Вага – 1,52г. Ø –21,8 мм.
13. 3 крейцери. Леопольд I (1657-1705). Сілезія. Монетний двір – м. Брег. С.В. (Христофор Бретшнайдер). 1696 р. Вага – 1,29г. Ø –20,8 мм.
14. 3 крейцери. Леопольд I (1657-1705). Сілезія. Монетний двір – м. Брег. С.В. (Христофор Бретшнайдер). 1696 р. Вага – 1,59г. Ø –22 мм.
15. 3 крейцери. Леопольд I (1657-1705). Сілезія. Монетний двір – Вратіслав (Вроцлав). М.М.В. (Медальєр Мартін Максиміліан Вацкерл). 1697 р. Вага – 1,61 г. Ø –22 мм.
16. 3 крейцери. Леопольд I (1657-1705). Монетний двір – м. Прага (Чехія). G.E. (Георг Егерер). 1697 р. Вага – 1,66 г. Ø –21 мм.
17. 3 крейцери. Леопольд I (1657-1705). Монетний двір м. Кремніца (Угорщина). 1697 р. Вага – 1,47 г. Ø –22 мм.
18. 3 крейцери. Леопольд I (1657-1705). Монетний двір – м. Прага (Чехія). G.E.(Георг Егерер). 1698 р. Вага – 1,64 г. Ø –21 мм.
19. 3 крейцери. Леопольд I (1657-1705). Монетний двір – м. Опольє. Сілезія. F.H. (Франц Новак).

1699 р. Вага – 1,63 г. Ø – 22 мм.

20. 3 крейцери. Леопольд I (1657-1705). Монетний двір – м. Прага (Чехія). G.E.(Георг Егерер).

1704 р. Вага – 1,59 г. Ø – 21,5 мм.

21. 3 крейцери. Йосиф I (1705-1711). Монетний двір м. Кутна Гора (Чехія). G.E.(Георг Егерер).

1706 р. Вага – 1,76 г. Ø – 21,4 мм.

22. 3 крейцери. Йосиф I (1705-1711). F.H. 1710 р. Вага – 1,62 г. Ø – 21,7 мм.

23. 3 крейцери. Йосиф I (1705-1711). F.H. 1711 р. Вага – 1,58 г. Ø – 21,6 мм.

Табл.4.

Прусія (герцогство)

1. Орт. Фрідріх Вільгельм I (1657-1688). H.S. 1684 р. Вага – 6,47 г. Ø-29 мм.

2. Орт. Фрідріх Вільгельм I (1657-1688). H.S. 1686 р. Вага – 6,00 г. Ø-29,3 мм.

3. Орт. Фрідріх III (1688-1701). S.D. 1699 р. Вага – 6,53 г. Ø-29,7 мм.

4. VI грошів. Фрідріх Вільгельм I (1657-1688). H.S. 1682 р. Вага – 3,43 г. Ø-24,5 мм.

5. VI грошів. Фрідріх Вільгельм I (1657-1688). H.S. 1682 р. Вага – 3,37 г. Ø-24,2 мм.

6. VI грошів. Фрідріх Вільгельм I (1657-1688). H.S. 1682 р. Вага – 3,28 г. Ø-24,4 мм.

7. VI грошів. Фрідріх Вільгельм I (1657-1688). H.S. 1683 р. Вага – 3,48 г. Ø-24,3 мм.

8. VI грошів. Фрідріх Вільгельм I (1657-1688). 1683 р. Вага – 3,29 г. Ø-24 мм.

9. VI грошів. Фрідріх Вільгельм I (1657-1688). B.A. 1685 р. Вага – 3,30 г. Ø-25,2 мм.

10. VI грошів. Фрідріх Вільгельм I (1657-1688). 1686 р. Вага – 3,03 г. Ø-25,5 мм.

11. VI грошів. Фрідріх Вільгельм I (1657-1688). H.S. 1687 р. Вага – 3,06 г. Ø-26,8 мм.

12. VI грошів. Фрідріх III (1688-1701). S.D. 1698 р. Вага – 3,32 г. Ø-25 мм.

13. III гроші. Фрідріх III (1688-1701). S.D. 1696 р. Вага – 1,80 г. Ø-21,4 мм.

14. III гроші. Фрідріх III (1688-1701). S.D. 1699 р. Вага – 1,39 г. Ø-21,4 мм.

Табл.5.

Бранденбург (герцогство)

1. 1/6 талера. Іоганн Фрідріх (1667-1686). 1677 р. Вага – 6,28 г. Ø – 30,5x28,7 мм.

2. 1/6 талера. Іоганн Фрідріх (1667-1686). 1678 р. Вага – 5,92 г. Ø – 31,7x30 мм.

3. 1/6 талера. Іоганн Фрідріх (1667-1686). 1678 р. Вага – 5,52 г. Ø – 30x27,2 мм.

Табл.6.

Саксонія

1. 1/12 талера. Іоганн Георг (1691-1694). 1693 р. Вага- 2,89 г. Ø-27x25,3 мм.

Табл.7.

Сілезія

1. Орт. Георг Рудольф (1602-1653). Легніцьке князівство. М.Т. 1621 р. Вага – 6,80 г. Ø-30 мм.

2. VI крейцерів. Сільвіус Фрідріх (1668-1697). 1674 р. Вага – 2,57 г. Ø-26,6 мм.

Табл.8.

Голландська республіка

1. Ріксаальдер. Провінція Гельдерн. 1660 р. Вага – 27,92 г. Ø-42,5 мм.

Табл.9.

Річ Посполита

1. Тимф (30 грошів=1 злотий). Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м.Бидгощ. А.Т. (Андрій Тимф) 1663 р. Вага -6,43 г. Ø – 31 мм.

2. Тимф (30 грошів). Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Бидгощ. А.Т. (Андрій Тимф) 1664 р. Вага -6,33 г. Ø – 30,6 мм.

3. Тимф (30 грошів). Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Краків. А.Т.(Андрій Тимф) 1664 р. Вага -6,73 г. Ø – 31,7 мм.

4. Тимф (30 грошів). Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Краків. А.Т.(Андрій Тимф) 1665 р. Вага -5,84 г. Ø – 32,2 мм.

5. Орт (1/4 талера=18 грошів). Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Уяздов. 1651 р. Вага –

5,11 г. Ø – 27,4 мм.

6. Орт (1/4 талера=18 грошів). Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Познань. 1658 р. Вага – 5,86 г. Ø – 30,6 мм.

7. Орт (1/4 талера=18 грошів). Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Краків. 1668 р. Вага – 5,32 г. Ø – 29,8 мм.

8. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Краків. І.Т. (Ян Тамм). 1656 р. Вага – 3,31 г. Ø – 25,7 мм.

9. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Краків. Т.Л.В. (Тіт Лівій Боратіні). 1659 р. Вага – 3,13 г. Ø – 25 мм.

10. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Бидгощ. Т.Т. (Томас Тимф). 1660 р. Вага – 3,12 г. Ø – 26,5 мм.

11. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Львів. Г.В.А. (Джованні Батиста Аморетті). 1661 р. Вага – 2,95 г. Ø – 24,8 мм.

12. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Бидгощ. Т.Т. (Томас Тимф). 1662 р. Вага – 2,96 г. Ø – 25,8 мм.

13. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Бидгощ. Т.Т. (Томас Тимф). 1662 р. Вага – 3,50 г. Ø – 25,6 мм.

14. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Познань. N.G. (НіколаГіллі). 1662р. Вага – 2,55 г. Ø – 24,2 мм.

15. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Львів. А.Т. (Андрій Тимф). 1662 р. Вага – 3,59 г. Ø – 25 мм.

16. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Львів. Г.В.А. (Джованні Батиста Аморетті). 1662 р. Вага – 2,62 г. Ø – 25,4 мм

17. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Львів. А.Т. (Андрій Тимф) 1662 р. Вага – 3,22 г. Ø – 25,6 мм.

18. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Краків. А.Т. (Андрій Тимф). 1662 р. Вага – 3,18 г. Ø – 24,3 мм

19. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Краків. А.Т. (Андрій Тимф). 1663 р. Вага – 2,92 г. Ø – 25 мм

20. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Бидгощ. АТ. (Андрій Тимф). 1664 р. Вага – 3,04 г. Ø – 25,3 мм

21. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Бидгощ. АТ. (Андрій Тимф). 1665 р. Вага – 3,49 г. Ø – 25,6 мм

22. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Бидгощ. А.Т. (Андрій Тимф). 1666 р. Вага – 3,15 г. Ø – 25,8 мм

23. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Бидгощ. АТ. (Андрій Тимф). 1666 р. Вага – 3,56 г. Ø – 25,3 мм.

24. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Краків. А.Т. (Андрій Тимф). 1667 р. Вага – 2,67 г. Ø – 25,2 мм

25. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Бидгощ. ТЛ.В. (Тіт Лівій Боратіні). 1667 р. Вага – 3,17 г. Ø – 25,4 мм.

26. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Монетний двір – м. Бидгощ. ТЛ.В. (Тіт Лівій Боратіні). 1667 р. Вага – 2,84 г. Ø – 25,2 мм.

27. VI грошів. Ян Казимір (1648-1668). Велике князівство Литовське. Монетний двір – м. Вільно. Т.Л.В.(Тіт Лівій Боратіні). 1665 р. Вага – 3,32 г. Ø – 25,7 мм.

28. Орт (1/4 талера=18 грошів). Ян III Собеський (1674-1696). Монетний двір – м. Бидгощ. 1678 р. Вага – 6,40 г. Ø – 28,9 мм.

29. VI грошів. Ян III Собеський (1674-1696). Монетний двір – м. Бидгощ. 1679 р. Вага – 3,20 г. Ø – 25 мм.

30. VI грошів. Ян III Собеський (1674-1696). Монетний двір – м. Краків. Т.Л.В. (Тіт Лівій Боратіні). 1681 р. Вага – 3,24 г. Ø – 24,3 мм.

31. VI грошів. Ян III Собеський (1674-1696). Монетний двір – м. Бидгощ. Т.Л.В. (Тіт Лівій Боратіні). 1681 р. Вага – 2,97 г. Ø – 25 мм.

32. VI грошів. Ян III Собеський (1674-1696). Монетний двір – м. Бидгощ. ТЛ.В.(Тіт Лівій Боратіні). 1682 р. Вага – 3,36 г. Ø – 24,6 мм.

33. VI грошів. Ян III Собеський (1674-1696). Монетний двір – м. Бидгощ. T.L.V.(Тіт Лівій Боратіні). 1683 р. Вага – 3,27 г. Ø – 24,7 мм.

34. VI грошів. Ян III Собеський (1674-1696). Монетний двір – м. Бидгощ. T.L.V. (Тіт Лівій Боратіні). 1683р. Вага – 2,76 г. Ø – 24,5 мм.

35. VI грошів. Ян III Собеський (1674-1696). Монетний двір – м. Бидгощ. T.L.V. (Тіт Лівій Боратіні). 1684р. Вага – 3,10 г. Ø – 24,5 мм.

36. VI грошів. Ян III Собеський (1674-1696). Монетний двір – м. Краків. 1682 р. Вага – 3,24 г. Ø – 24,2 мм.

37. VI грошів. Ян III Собеський (1674-1696). Монетний двір – м. Краків. 1682 р. Вага – 3,84 г. Ø – 24,6 мм.

38. VI грошів. Ян III Собеський (1674-1696). Монетний двір – м. Краків. 1683 р. Вага – 3,50 г. Ø – 24 мм.

Табл. 1.



Табл. 2.





5.



6.



7.



8.



9.



10.

Табл. 3.



1.



2.



3.



Табл. 4.





7.



8.



9.



10.



11.



12.



13.



14.

Табл. 5.



1.



2.



3.

Табл. 6.



1.

Табл. 7.



1.



2.

Табл. 8.



1.

Табл. 9.



1.



2.



3.



4.



5.



6.



7.



8.



9.



28.



29.



30.



31.



32.



33.



34.



35.



36.



37.



38.

Олег ПЕТРАУСКАС, Олександр КОВАЛЬ (Київ)

**СЛОВ'ЯНСЬКІ ГЛИНОБИТНІ ПЕЧІ
ОСТАННЬОЇ ЧВЕРТІ I тис. ПОСЕЛЕННЯ ОБУХІВ 2
(техніко-технологічні особливості побудови та експлуатації)**

І ходить піч за людством слідом
І переходить з роду в рід
Олександр Білаш

Піч, як один з головних і невід'ємних елементів стародавнього житла, неодноразово ставала предметом докладних досліджень. Етнографи постійно звертали увагу на ту важливу роль, яку відігравала піч у побуті та віруваннях слов'янських народів. Крім прямого призначення приготування їжі та обігріву оселі, піч «приймала участь» в таких важливих для родини подіях як народження дітей, сватання, похоронах, лікування хворих та ін. Також піч розглядалась як місце життя духа-охоронця житла — домовика та слугувала своєрідним засобом спілкування з потойбічним життям і душами померлих (Сілецький 2008).